

Гладка Л.І., Янчара А.М.

УДК 334.012.23:339.9

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Постановка проблеми. Глобалізація ринкової економіки – це складна, багатомірна проблема, яка не має однозначного визначення і породжує дискусії серед науковців. Вона є однією з головних характеристик сучасних міжнародних економічних відносин. Саме тому глобалізаційні процеси потребують різнобічного аналізу з точки зору їхнього впливу на ринкову економіку.

Мета статті: розкрити сутність явища «глобалізація» та проаналізувати його вплив на ринкову економіку.

Предметом дослідження є вивчення впливу глобалізації на ринкову економіку та світову економіку взагалі.

Об'єктом дослідження є поняття «глобалізація» та глобалізаційні процеси в ринковій економіці.

Аналіз останніх наукових досліджень та результатів. Теоретичному обґрунтуванню та вивченню процесів глобалізації присвячені наукові праці багатьох закордонних і вітчизняних економістів, серед яких: Дж. Сорос, Дж. Штігліц, Р. Андерхілл, Е. Андерсен, Г. Ариджі, Р. Арон, Б. Баді, Л. Брайан, Г. Бутуль, Геллайнер Е., Гелд Д., Голдблетт Д., Норгаард Р., Оделл Дж., Омайє К., Перраттон Дж., В. Будкін, І. Бурковський, А. Гальчинський, В. Гейц, А. Кредісов, Д. Лук'яненко, В. Новицький, А. Румянцева та ін. Проте, отримані результати проведених досліджень, в недостатній мірі розкривають особливості цих процесів, а також їхнє практичне значення.

Актуальність статті. Глобалізація є одною з актуальних проблем сучасності, оскільки відображає стан і подальший розвиток економіки. Це питання стосується як країн зі стабільним розвитком економіки, так і тих, що знаходяться у початковій стадії розвитку. На останніх же, наслідки глобалізаційних процесів відбиваються найбільше.

Процеси глобалізації мають важливе теоретичне і практичне значення, оскільки ставлять економіку країни в нові умови, змінюють напрямки її розвитку. Розвиток економічних відносин в Україні вимагає встановлення тісних взаємозв'язків з іншими країнами світу, що сприятимуть міжнародній економічній інтеграції і глобалізації зокрема. Щоб зменшити негативний вплив глобалізаційних процесів на економіку країни, необхідною умовою є проведення ефективної внутрішньої та міжнародної політики.

Виклад основного матеріалу. Поняття глобалізації виникло у 60-70 роках ХХ століття і є дуже багатограним, тому що відображає процеси політичної, економічної, соціальної та культурної інтеграції. Це системний процес, який охоплює всі сфери життя суспільства, починаючи від розподілу праці та міграції капіталу і закінчуючи зближенням культур різних країн.

Серед основних причин глобалізаційних процесів в світовій економіці слід виділити:

- збільшення кількості злиття компаній, яке здійснюється як в середині держави, так і на транснаціональному рівні;
- вплив окремих національних валют на економічні процеси у різних країнах світу;
- тенденції до більшої відкритості підприємств, що сприяє поширенню фінансової інформації;
- підвищення ролі кредитів як для виробництва, так і для споживання;
- велика кількість економічної реклами, що не дає змоги чітко визначити різницю між рекламою та достовірною інформацією [7].

Що до самого поняття глобалізації, то на сьогодні існує багато визначень цього процесу – загальні, спеціалізовані (глобалізація економіки, глобалізація фінансів), вузькоспеціалізовані (глобалізація товарних ринків, глобалізація ринків капіталу, глобалізація ринків страхових послуг) [5]. На нашу думку, найбільш повним глумаченням терміну глобалізації є таке: глобалізація – це виникнення спільних проблем для різних регіонів світу (наприклад, екологічних, продовольчих, демографічних, міграційних), а також зростаюча соціально-політична залежність країн, що призводить до формування загальних інтересів.

З економічної точки зору, глобалізацію трактують як процес, що охоплює всі основні сфери суспільної діяльності, у тому числі ідеологію, політику, спосіб життя та умови існування суспільства [2].

Аналіз теорії і практики економічного розвитку дає змогу виділити наступні ознаки, що притаманні глобалізаційним процесам:

- спрямованість на реалізацію короткострокових інтересів країн, що мають стабільний розвиток;
- нерівномірність розвитку та збільшення диспропорцій в національній економіці, зростання лідируючих позицій розвинутих країн на ринках товарів і послуг;
- ігнорування соціально-економічної, культурної, історичної специфіки розвитку національних економік, яка обмежує історичні альтернативи;
- посилення впливу міжнародних фінансових інститутів на економіку країн та послаблення державного впливу на регулювання національних відносин і соціальний захист;
- загроза духовного збіднення людини, втрата унікальності національних культур, традицій, а також ставлення до природи тільки з точки зору її споживання [12].

Виходячи з ознак глобалізаційних процесів, можна виділити як позитивні, так і негативні сторони їх впливу на розвиток економіки.

До позитивних сторін глобалізації можна віднести:

- поглиблення спеціалізації; здатність зекономити на масштабах виробництва, що призводить до скорочення витрат а відповідно – до зниження цін на продукцію;

- здатність вести взаємовигідну вільну торгівлю і як наслідок посилення конкуренції, яка сприяє розвитку нових технологій і швидкому їх розповсюдженню;
- завдяки міжнародному поділу праці, впровадженню нових технологій, раціоналізації виробництва зростає продуктивність праці;
- дає змогу мобілізувати більший обсяг фінансового капіталу з меншими затратами;
- глобалізація робить можливим швидке вирішення економічних проблем у розвитку людства;
- участь у глобальній конкуренції крупних господарських утворень, при цьому в багатьох країнах держава надає національним монополістам допомогу в освоєнні новітніх технологій, підготовці кадрів та забезпечує інші економічні переваги [12].

Однак, окрім позитивних наслідків розвитку світової економіки, глобалізаційні процеси породжують й негативні, серед яких слід виділити:

- розподіл переваг від процесів глобалізації відбувається нерівномірно між окремими країнами та галузями їх економік;
- в результаті міжнародного поділу праці можливе зниження індустріального розвитку окремих країн;
- можливість переходу контролю економіки окремо взятої країни в інші руки;
- взаємозалежності національних економік призводять до поширення нестабільності в окремих країнах на інші або на регіони;
- можливість втрати національної ідентичності окремих країн, яка була сформована історично;
- диспропорції у розвитку країн, що розвиваються і як наслідок, необхідність в додаткових фінансових ресурсах і зростання боргу міжнародним фінансовим організаціям;
- можливість виникнення фінансової кризи, яка може завдати значного удару насамперед найменш розвинутих країнам [7].

Глобалізаційні процеси в економіці збільшили роль конкуренції як в середині кожної держави, так і за її межами, утворюючи тим самим конкурентне поле на світовому ринку. Глобалізація сприяла обміну товарами та послугами між країнами, виключила залежність країн від наявних у ній ресурсів, давши можливість завозити їх з інших країн, де спостерігається надлишок цих ресурсів, або сконцентрувати там матеріало- і енергоємні виробництва. Серед наслідків процесів глобалізації також слід відмітити створення великих транснаціональних компаній, вплив яких відчувається не тільки на уряди "сильних" країн, але й на уряди країн, ринки яких поглинаються. Дане явище прийнято називати інтернаціоналізацією господарського життя, яке створює основу для функціонування транснаціональних компаній. Вона виявляється в об'єднанні капіталу і природних ресурсів [8].

В умовах глобалізації відбувається посилення взаємодії внутрішнього та зовнішнього ринків.

До основних передумов посилення взаємодії внутрішнього та зовнішнього ринків належать:

- розширення технічних можливостей для обміну товарами та послугами, капіталом та людьми;
- зміни у співвідношенні різних секторів та галузей економіки, переважання високотехнологічних і наукоємних виробництв;
- переважання темпів зростання торгівлі темпам зростання виробництва;
- обмін технологіями між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються;
- можливість об'єднання країн у торговельні та інші союзи;
- здатність розділити виробничий процес на окремі етапи, які можуть бути виконані в декількох країнах;
- перенесення виробництва із розвинених країн у менш розвинені, де спостерігаються нижчі ціни на фактори виробництва;
- підвищення мобільності товарів та послуг завдяки розвитку інформаційних технологій;
- збільшення обсягів фінансових, зокрема інвестиційних потоків і посилення ролі фінансової сфери на основі розвитку глобальних валютних, фондових, кредитних ринків [3].

Висновки. Отже, глобалізація є однією з головних ознак сучасного розвитку ринкової економіки і охоплює практично всі сфери і процеси економічного життя, маючи як позитивні, так і негативні наслідки для розвитку країн, галузей, підприємств у здійсненні ними господарської діяльності.

Глобалізація дає можливість розширити масштаби обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями і капіталом, тим самим відкриваючи нові ринки, а також взаємодіяти в гуманітарній сфері та духовно збагачувати людину.

Зрештою, глобалізаційні процеси сприяють зростанню інвестицій та переміщенню підприємств, створенню різних типів об'єднань підприємств, підписанню угод ділового партнерства та створенню стратегічних альянсів.

Джерела та література:

1. Беглиця В. П. Методологічні особливості глобальної конкуренції / В. П. Беглиця // Стратегія економічного розвитку України. – 2009. – Вип. 24-25. – С. 84-85.
2. Горник В. Г. Вплив глобалізації на модифікацію чинників конкурентоспроможності держави : [Електронний ресурс] / В. Г. Горник. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_uprav/2011_2/11.pdf
3. Даниленко О. Н. Механізм регулювання взаємодії внутрішнього та зовнішнього ринків : [Електронний ресурс] / О. Н. Даниленко. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Ekon/802/08dolmeh.pdf>

4. Иванова И. А. Глобализация мировых товарных рынков и ее вызовы к современной системе экономических отношений / И. А. Иванова // Проблемы материальной культуры – экономические науки. – 2009. – № 5. – С. 161-162.
5. Касабова І. А. Еволюція наукових поглядів на глобалізацію / І. А. Касабова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 1. – С. 121.
6. Кучер Г. В. Розвиток фінансової системи України в процесі світової глобалізації / Г. В. Кучер // Економіка. – 2009. – № 102. – С. 17-18.
7. Лещук В. П. Фінансова глобалізація в умовах глобалізації світової економіки / В. П. Лещук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – 2010. – Вип. 20. – С. 12.
8. Нестерчук І. К. Соціально – політичні та правові аспекти інтеграційних та глобалізаційних процесів в Україні / І. К. Нестерчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2011. – Вип. 33. – С. 194-195.
9. Патратій Н. В. Підходи до вивчення феномену «глобалізація» / Н. В. Патратій. – 2011. – С. 141.
10. Пенькова О. Г. Трансформація функцій держави в умовах глобалізації / О. Г. Пенькова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 1 (80). – С. 3-123.
11. Струк Н. С. Ринкові перетворення та структурна інтеграція економіки України у глобалізаційні процеси / Н. С. Струк, У. В. Ковалишин. – 2011. – С. 45-46.
12. Уманців Ю. М. Економічна конкуренція в умовах фінансової глобалізації / Ю. М. Уманців // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 95-97.

Грищенко О.О.

УДК 336.71-027.63 (477)

ІНОЗЕМНІ БАНКИ В УКРАЇНІ: ПОДАЛЬША ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИ ВИХІД З РИНКУ?

Постановка проблеми. Враховуючи негативні наслідки світової фінансової кризи, більшість банків світу опинилися у скрутному становищі. Дана криза зачепила і вітчизняну банківську систему, включаючи іноземні банки, які займають доволі значну частку на українському ринку банківських послуг. Банківський бізнес іноземних учасників в Україні не формує основу діяльності міжнародних фінансових та банківських компаній, однак займає важливе місце в розширенні географії їх банківських послуг в даному регіоні світу. Зважаючи на більші проблеми, що мають місце в країні базування іноземного банку, останні намагаються зменшити свої витрати у різних регіонах свого поширення в світі, включаючи й Україну. На сьогодні іноземні банки переорієнтовують свій бізнес в Україні у напрямку зосередження своєї діяльності щодо обслуговування лише визначених сегментів ринку та надання банківських послуг виключно тим категоріям клієнтів, які показують високий рівень рентабельності та кредитоспроможності, що дасть змогу сформувати іноземним банківським установам досить прибутковий кредитний портфель з помірним рівнем кредитного ризику. Деякі з іноземних банків ставлять під сумнів перспективи своєї подальшої діяльності в Україні та готуються до поступового виходу з українського ринку. У зв'язку з цим постає необхідність дослідження діяльності іноземних банків в Україні та їх намірів щодо виходу з українського ринку. Скорочення частки іноземного капіталу в банківській системі України обов'язково матиме певні наслідки, що вплинуть на діяльність місцевих українських банківських структур, які отримують значні конкурентні переваги на ринку порівняно з іноземними учасниками. Перспективи перерозподілу власності у вітчизняній банківській системі на користь українських інвесторів робить дане дослідження ще більш актуальним, оскільки формує безліч питань щодо майбутніх стратегій розвитку банківської справи в Україні саме за рахунок участі вітчизняних власників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та практичних питань присутності іноземного капіталу в банківському секторі країн та подальшої діяльності іноземних банків в національних економіках присвячено роботи таких зарубіжних вчених, як: В. Бруно, Д. С. Кідуел, Г. Дегріс, Р.Л. Петерсен, М. Джанетті, Дж. Маршал, С. Классенс, Р. Ринутро, І. Хомевич, Р. Левін та ін.

У той же час серед вітчизняних науковців дослідженням питань присутності іноземного капіталу у банківському секторі України займалися: В. Гець, О. Барановський, А. Мороз, Т. Смвженко, О. Дзюблук, А. О. Єпіфанов, Р. Набок, Ф. Шпиг, А. Шаповалов, С. М. Козьменко, Н. Шелудько та ін.

Невирішені раніше частини проблеми. Незважаючи на значну кількість робіт в напрямку дослідження присутності іноземного капіталу у вітчизняному банківському секторі та перспектив подальшої присутності іноземних банків в Україні, ряд питань, пов'язаних з визначенням основних напрямів діяльності іноземних банків в Україні в наступні роки залишається неповністю дослідженим.

Метою статті є визначення особливостей присутності іноземних банків в Україні на сучасному етапі розвитку вітчизняної банківської системи та перспектив подальшої діяльності міжнародних банківських та фінансових груп в Україні, включаючи їх можливий вихід з українського ринку банківських послуг.

Виклад основного матеріалу. Складність ведення бізнесу в Україні та ряд проблем у Євразоні на сьогодні ставлять під питання подальшу діяльність іноземних банків на вітчизняному ринку. Незважаючи на потужну підтримку з боку материнських структур у Європі великі іноземні банки-власники українських банківських структур намагаються позбутися своїх «дочок» в Україні та зосередити свою увагу на більш прибуткових напрямках банківського бізнесу в інших країнах світу та європейському регіоні зокрема. Значні перспективи, які відкривалися перед західними банками в Україні у докризовий період, на сьогодні